JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Itkonen, Hannu

Title: Liikuntapolitiikka uutta kohtaamassa

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Liikuntatieteellinen Seura 2021

Rights: In Copyright

Rights url: http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en

Please cite the original version:

Itkonen, H. (2021). Liikuntapolitiikka uutta kohtaamassa. Liikunta ja tiede, 58(3), 53-55.

Kuva: Antero Aaltonen

Liikuntapolitiikka uutta kohtaamassa

Suomessa piti viime vuonna juhlia valtion liikuntahallinnon satavuotista taivalta. Koronapandemia siirsi juhlat. Syytä juhlaan on, sillä julkinen liikuntahallinto osana hyvinvointiyhteiskuntaamme on osoittanut toimivuutensa. Edistäessään kansalaisten tasa-arvoa, lisätessään yleistä hyvinvointia ja luodessaan perustaa myös huippu-urheilulle vahva liikunnan julkishallinto on menestystarina.

FILOSOFISIA POHDINTOJA HYÖDYNTÄEN suuntaan tekstissäni katseet siihen, millaisia haasteita liikuntapoliittiseen päätöksentekoon sisältyy sen kohdatessa identiteettipolitiikan ilmentymät ja jälkimodernin yhteiskunnan refleksiiviset toimijat. Tuumailen myös, miten liikuntapolitiikka säilyttää uskottavuutensa liikkumisen edistäjänä.

Moraalifilosofisia kysymyksiä pohtinut **Dante Alighieri** omistautui vuosiksi 1308–1321 kirjoittamaan *Jumalaista* näytelmäänsä, jossa hän nimesi seitsemäksi kuolemansynniksi ylpeyden, kateuden, vihan, laiskuuden, ahneuden, ylensyönnin ja himon. Aikansa tuotteina kuolemansynnit soveltuivat osaksi katolisen kirkon moraaliopetusta. Kuolemansyntejä ei nähty pelkästään yksilöiden ominaisuuksiksi. Eri synnit olivat luonteenomaisia tietyille ihmisryhmille. Aatelistoon liitettiin ylpeys, ruhtinaat vihasivat, talonpoikaisto kadehti, papisto oli hengellisesti laiska, porvaristo ahnehti ja ylioppilaat irstailivat.

Kuolemansyntien pelotevaikutuksella ehkäistiin epätoivottua käytöstä. Syntien määrittelyt ovat muuttuneet kirkon tulkinnoissa. Paavi **Benedictus XVI:n** neuvonantaja **Gianfranco Girotti** määritteli kymmenisen vuotta sitten nykyajan kuolemansynneiksi ylettömän omaisuuden haalimisen, ympäristön saastuttamisen, huumeiden kauppaamisen, abortin, köyhyyden aiheuttamisen, perusoikeuksien rikkomisen ja geenimanipulaation.

Kautta historian on pohdittu myös hyvän yhteiskunnan olemusta. Antiikin filosofi **Aristoteles** näki useiden kylien muodostaman kaupunkivaltion täydelliseksi yhteisöksi ja ihmisen luonnostaan kaupunkivaltiossa eläväksi olennoksi. Aristoteles alleviivasi, että valtio ei koostu vain ihmisistä, vaan myös erilaisista ihmistyypeistä. (Aristoteles 1991, 9; 30.)

Poliittisen historian kysymyksiä aprikoinut **Thomas Hobbes** (1588–1679) piirteli Leviathan-teoksessaan yhteiskunnan olemusta seuraavasti: *"Sanotaan, että silloin*

perustetaan yhteiskunta, kun suuri joukko ihmisiä sopii ja sitoutuu, jokainen jokaisen kanssa, siihen, että jos enemmistö antaa jollekin ihmiselle tai kokoukselle oikeuden esittää heidän kaikkien persoonaa, niin jokainen, äänestipä sen puolesta tai sitä vastaan, auktorisoi tuon ihmisen tai kokouksen kaikki teot ja arvostelmat samalla tavalla kuin jos ne olisivat hänen omiaan, jotta ne voisivat elää rauhassa keskenään ja olla turvassa toisia vastaan." (Hobbes 1999, 162.)

Hobbesin mukaan ihmiset ovat luonnostaan taipuvaisia arvostamaan itseään odottaen kunnioitusta toisilta ihmisiltä. Toisaalta toisten arvostus ei ole ehdotonta, mikä synnyttääkin kilvoittelua, riitoja, ryhmäkuntalaisuutta ja pahimmillaan sotaa. Näin ollen on välttämätöntä, että yhteiskunnassa on lakeja ja julkista arvonantoa saavia ihmisiä. (Hobbes 1999, 167.)

Identiteettejä ja refleksiivisyyttä

Klassikkofilosofien teksteihin palataan, sillä ne antavat ajattelemisen aiheita nykytoimijoille. Normittamisen kontekstuaalisuus, erilaiset ihmisryhmät ja niiden kokema arvostus ovat nousseet keskusteluihin pohdittaessa identiteettipolitiikan kysymyksiä. Koronaepidemia on polarisoinut identiteettitulkintoja muun muassa rokotusten, liikkumisrajoitusten ja liikkumisen suhteen.

Politiikan tutkija **Francis Fukuyaman** mukaan meidän on mahdotonta välttyä identiteettikäsityksiltä ja -politiikalta. Identiteetti on se voimakas moraalinen aate, josta olemme riippuvaisia. Moraalinen aate kertoo, että meillä on sisäinen minuutemme, joka ei välttämättä tule tunnustetuksi. Moraalinen aate voi vihjata, että koko ulkoinen yhteiskunta saattaa olla väärässä ja alistava. Jälkimodernin yhteiskunnan oloissa muodostuu ryhmiä, joilla on tarve saada tunnustusta. (Fukuyama 2020, 195.)

Identiteettiteoreetikko **Stuart Hall** on tulkinnut jälkimodernien identiteettien muuttuneen paikaltaan siirtyneiksi ja pirstoutuneiksi. Syynä muutoksiin on yleisempi luokan, sukupuolen, seksuaalisuuden, etnisyyden, rodun ja kansallisuuden kulttuuristen maisemien pirstoutuminen. Henkilökohtaisella tasolla identiteettimme ovat jatkuvassa liikkeessä ja horjuttavat käsityksiä itsestämme yksittäisinä subjekteina. (Hall 2019, 49–50.)

Jälkimodernin ihmisen identiteetti muokkautuu jatkuvasti. Identiteetistä tulee eräällä tavoin "liikkuva juhla". Ihmiset ottavat eri aikoina erilaisia identiteettejä, jotka eivät ryhmity yhtenäiseksi kokonaisuudeksi minkään eheän minän ympärille. Sisällämme on ristiriitaisia ja eri suuntiin tempoilevia identiteettejä. Näin ollen identifioitumisemme on jatkuvassa muutoksessa. Hall alleviivaa, että täysin yhtenäiset, varmat ja johdonmukaiset identiteetit ovat fantasiaa. (Hall 2019, 52.)

Identiteettityötä tehdään myös liikunnan ja urheilun sosiaalisilla kentillä. Jo vuoden 1968 Meksikon olympialaisten 200 metrin juoksun palkintojenjaon Black Power -mielenilmaisua on jälkikäteen luettu "identiteettipoliittisin silmälasein" (Wibben 2014, 102.) Identiteettityöstä viestivät jatkuvasti uudet liikkumismuodot ja urheilulajit, joihin ihmiset kiinnittyvät mieltymystensä ja mahdollisuuksiensa rajoissa. Urheilijatkin tekevät identiteettitulkintoja. Painija **Petra Ollin**, yleisurheilija **Ada Koistisen** ja taitoluistelija **Viveca Lindforsin** osin yllättävien lopettamispäätösten perusteluista oli luettavissa identiteettipohdintoja.

Brittisosiologi **Anthony Giddens** tunnetaan rakenteistumisen teoreetikkona. Hänen mukaansa ihmiset tekevät arvioita yhteiskunnasta ja saavuttamaansa ymmärrykseen perustuen toimivat toisin muuttaen näin yhteiskuntaa. Traditionaalisissa yhteiskunnissa menneisyyttä kunnioitettiin ja symboleja arvostettiin. Sen sijaan modernit yhteiskunnat ovat nopeiden ja pysyvien muutosten yhteiskuntia. Globalisaation oloissa perinteiset sosiaaliset järjestelmät irtaantuvat entisistä kehyksistään, jolloin myös ihmisten toiminnat ja valinnat kirjavoituvat. Syntyy uudenlainen käsitys yksilöllisestä subjektista ja tämän identiteetistä.

Liikuntapolitiikan haasteellisuus

Suomessa julkisen liikuntahallinnon alkuaskeleet otettiin urheilua tukemalla. Kuntiin perustettujen urheilulautakuntien jäsenet ajoivat "kaksoisrooleissa" urheilun etua ja etenkin olosuhteiden kohentamista. 1960-luvun yhteiskunnan rakennemuutokset pakottivat pohtimaan kansalaisten kuntoliikunnan lisäämistä. Vuoden 1980 liikuntalaki sinetöi toimijoiden työnjaon, jossa julkisen vallan tehtäväksi määrittyi olosuhteista huolehtiminen toimintojen organisoinnin jäädessä kansalaistoimijoille.

Kansallisen liikuntakulttuurimme toimijakenttä on muuttunut olennaisesti. Erityisen merkittävässä asemassa ovat kunnat, joiden toimet ihmisten liikunnan mahdollistajina ovat aivan keskeisiä. Lisäksi yritykset vastaavat aiempaa enemmän etenkin aikuisväestön liikuttamisesta (Laine 2015). 1980-luvulla käynnistynyt ja edelleen jatkuva liikuntakulttuurin eriytyminen tekeekin liikuntapolitiikan harjoittamisesta entistä haasteellisempaa.

Valtiollisia liikuntapolitiikan linjauksia on tehty lainsäädännön uudistuksilla. Voimassa oleva liikuntalaki onkin tavoitteellisuudeltaan laaja-alainen. Perusteltu kysymys kuuluukin, miten lakiin kirjattu tavoitteellisuus toteutuu käytännön toimissa.

Kansallisen liikuntahallinnon menestys edellyttää toimia kaikilla tasoilla. Vaarana on, että valtakunnalliset linjaukset eivät puhuttele liikuntapäättäjiä puhumattakaan siitä, että kansalaiset sitoutuisivat asetettuihin tavoitteisiin. Ulkopuolisin silmin katsottuna liikuntapolitiikan perustelut saattavat näyttää ontuvilta. Esimerkiksi puhe "liikkumattomuuden" kustannuksista saa tuskin ketään lisäämään omaa liikkumistaan. Kielitieteilijä **Vesa Heikkinen** kirjoittaakin "liikkumattomuuden" aiheuttamista kustannuksista miljardien leikinlyöntinä leivosten kevähangilla livertelyn tapaan. Suurien lukujen politiikkaan liittyykin usein "hyvin abstrakteja ja kieliopillisesti metaforisia valintoja, joiden kriittinen tarkastelu ei tunnu kuuluvan kenenkään toimenkuvaan: ei tutkijoiden, ei toimittajien, ei edes suuren mahtavan somen". (Heikkinen 2020, 119-120.)

Heikkisen mukaan jotkut itsestään selvinä esitettävät asiat voivat velvoittavuudessaan tuntua suorastaan musertavilta: *"Kun univaikeuksista kärsivää kehotetaan pelottaviin tieteellisiin tuloksiin, myös numeroihin, vedoten nukkumaan*

enemmän, olemme väkivaltaisen kielenkäytön äärellä. Tilanne on sama, kun ihmistä syyllistetään liikkumattomuudesta ja pannaan valtiontalouden heikko tila hänen kontolleen. Mitä jos välillä löisimme miljardeilla päähän muitakin! Joskus olisi mukava lukea otsikoita tällaisista aiheista: Paljonko Suomi maksaa empatiavajeesta? Entä löperöstä ajattelusta? Paljonko kritiikittömyydestä? Miljardimaalailusta?" (Heikkinen 2020, 119–120.)

Mitä liikuntapolitiikan päättäjien sitten tulisi ottaa huomioon tekemisissään. Selvää on, että julkisvallan liikkumisen normitus on hyödyllistä sen kytkeytyessä yleisempään hyvinvointipolitiikkaan. Liikkumista lisätään parantamalla etenkin heikko-osaisten yhteiskunnallista asemaa. (Itkonen 2021, 103.) Identiteettipolitiikan ja jälkimodernin refleksiivisyyden oloissa yksilöiden ja ryhmien mieltymysten ja odotusten tunnistaminen on aiempaa tärkeämpää. Tällöin julkissektorin vastuulla on etenkin fyysiseen aktiivisuuteen kannustavista liikkumisympäristöistä huolehtiminen. Yhteiskunnan liikunnallistaminen ei olekaan pelkästään liikuntapoliittinen haaste.

HANNU ITKONEN, YTT
liikuntasosiologian professori
liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Hannu.itkonen@jyu.fi

LÄHTEET

Aristoteles. 1991. Aristoteles VIII. Politiikka. Gaudeamus. Helsinki.

Dante. 1999; alkup. 1308–1321. Jumalainen näytelmä. WSOY. Porvoo.

Fukuyama, Francis. 2020. Identiteetti – Arvostuksen vaatimus ja kaunan politiikka. Docendo. Jyväskylä.

Hall, Stuart. 2019. Kulttuurisen identiteetin kysymyksiä. Teoksessa Hall, S. Mitä on tekeillä. Esseitä vallasta, uusliberalismista ja monikulttuurisuudesta. Vastapaino. Tampere. s. 49–105.

Heikkinen, Vesa. 2020. Tekstianalyysi. Miksi kielellisillä valinnoilla on merkitystä? Gaudeamus. Helsinki.

Hobbes, Thomas. 1999; alkup. 1651. Leviathan eli kirkollisen ja valtiollisen yhteiskunnan aines, muoto ja valta. Vastapaino. Tampere.

Itkonen, Hannu. 2021. Liikkumisen sosiologia. Vastapaino. Tampere.

Laine, Antti. 2015. Liikunta- ja urhielualan yrityskenttä. Teoksessa Itkonen, H. & Laine. A. (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015. Jyväskylä. s. 77–98.

Wibben, Annick T. R. 2014. Who do we think we are? Teoksessa Edkins, J. & Zehfuss, M. (toim.) Global Politics. A New Introduction. s. 85–107.

Tiedekirja

KÄY SISÄÄN
TIETEEN OMAAN
VERKKOKAUPPAAN

WWW.TIEDEKIRJA.FI

Tutkimusta ja tietoa
Tiedekirjasta!
Löydät myös Liikuntatieteellisen seuran julkaisut meiltä.

Tieteen puolesta.